

# Téma 1b: Ukazatelé hospodárnosti a rentability

Ing Vlastimil Vala, CSc.

Předmět : Ekonomická efektivnost LH



evropský  
sociální  
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,  
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání  
pro konkurenceschopnost

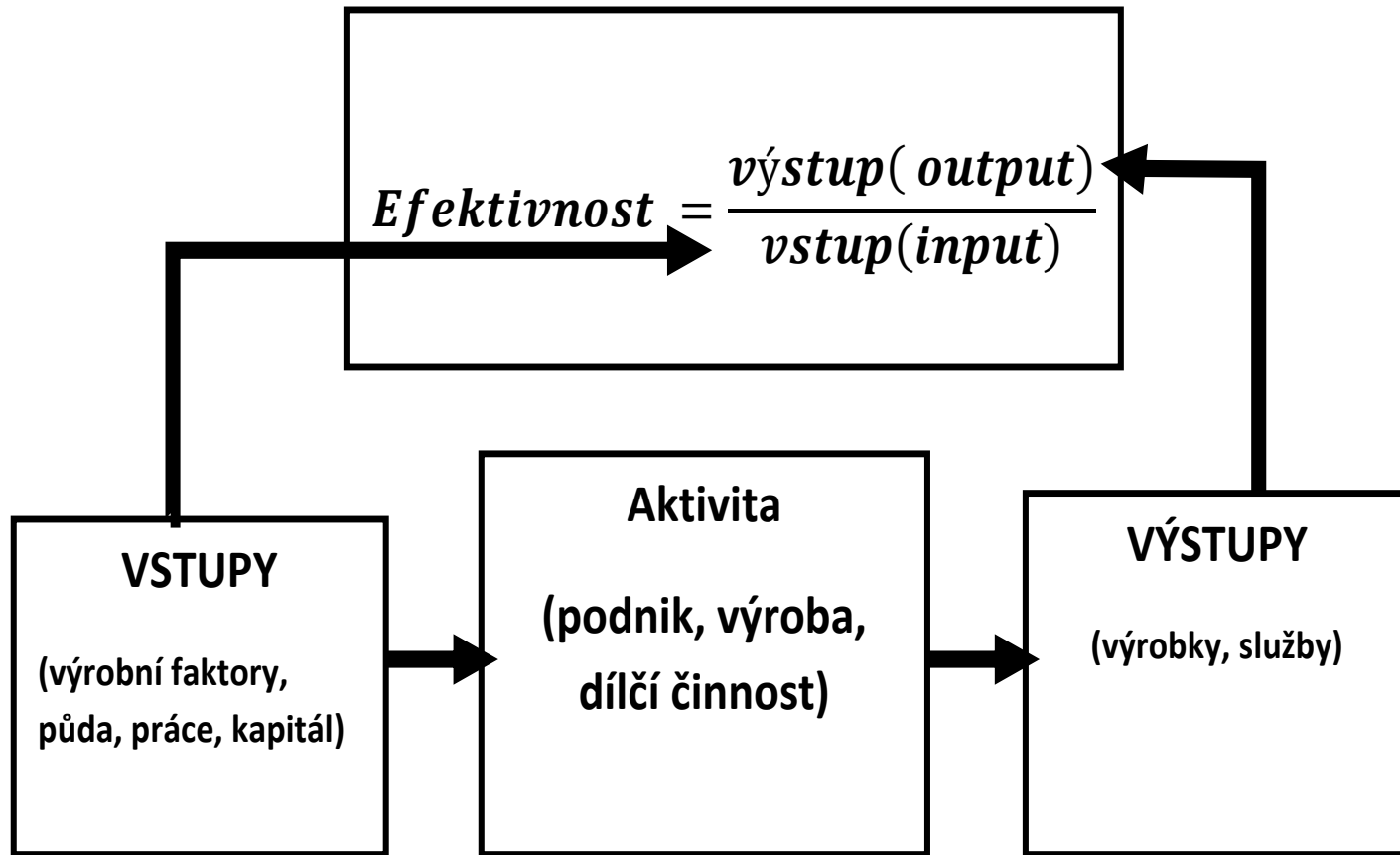
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

# EFEKTIVNOST

**Efektivnost obecně vyjadřuje poměr výstupu  
ke vstupu**

(zatím nezkoumáme v jakých jednotkách vstup a  
výstup měříme)

# Systemový přístup k efektivnosti



# Hospodárnost

Hospodárnost se projevuje ve snaze dosáhnouti maxima užitku minimem obětí, a to jak po stránce výrobně technické, tak také po stránce hospodářské. Hospodárností porovnáваме zpravidla vstupy variant aktivit při dosažení stejného výstupu.

**Hospodárností posuzujeme varianty aktivit**

**Hospodárnější je aktivita s nižšími vstupy-  
náklady**

# Hospodárnost

## Hospodárnost

**Hospodárnost aktivity nebo také náklady na technickou jednotku výkonu hodnocené aktivity** Je jedním ze základních ukazatelů při posuzování ekonomické efektivity dílčích aktivit. V podstatě jde o požadavek snižování nákladů vstupů vynaložených na dosažený výstup. Vstupem hodnocené aktivity jsou náklady- tedy spotřebované výrobní faktory (mzdy, materiál, odpisy) a výstupem je požadovaný cíl, efekt, například těžba  $1\text{m}^3$  dříví, zalesnění tis. sazenic apod.

# Hospodárnost

Náklady na t. j. lze vyjádřit ukazatelem vyjádřeným tímto vzorcem

$$N_{t.j.} = \frac{N}{Q} = \frac{\text{Kč}}{t.j.}$$

Kde:

- $N_{t.j.}$  - Náklady na technickou jednotku
- $N$  - Náklady
- $Q$  - množství technických jednotek
- 

Náklady na tj. vyjádříme pro každou hodnocenou aktivitu.

# Hospodárnost

Pro srovnatelnost výsledků je nutné:

- Porovnávané aktivity musí být hodnoceny ve stejných výrobních podmínkách
- Náklady- je nutné jasně uvést které náklady budou ve výpočtu použity- zda jenom přímé, nebo přímé s výrobní režii atd. k tomu je kapitola náklady.
- Je nutné analyzovat, zda aktivita neovlivní náklady jiných následných aktivit nebo aktivita předchozí aktivity neovlivní hodnocenou aktivitu. Vhodné provést hodnocení celého sledu aktivit ve vzájemných souvislostech a vlivech.
- Je nutné posoudit, zda aktivita byť nákladově příznivá neovlivní konečné ekonomické výsledky hospodářské činnosti podniku.

# Rentabilita

## Rentabilita

Použijeme-li jako ukazatele výstupu výnosy nebo zisk, dostaneme ukazatele rentability. Výnosy, zisk můžeme poměřovat buď s náklady, nebo vynaloženým kapitálem.

Tento ukazatel je používán zpravidla pro měření výnosovosti, ziskovosti podniku, můžeme jej přiměřeně použít také při hodnocení rentability dílčí činnosti. Ukazatelů rentability je více:



# Rentabilita

## Nákladová rentabilita

Nákladová rentabilita se určuje poměrem zisku (hospodářského výsledku) k vlastním nákladům na výrobu (výkon):

$$R_n = \frac{HV}{VN}$$

*Kde:*

- *HV = hospodářský výsledek*
- *VN = vlastní náklady*

# Rentabilita

## Míra rentability

Při porovnání výsledků hospodářské činnosti podniků v rámci jedné výrobně hospodářské jednotky se častěji používá relativního vyjádření zisku tzv. mírou rentability, což je vyjádření rentability v procentech.

$$R_{n\%} = \frac{HV}{VN} \cdot 100$$

*Kde:*

- *HV = hospodářský výsledek*
- *VN = vlastní náklady.*

# Rentabilita

## Rentabilita mzdových nákladů

Ukazatele rentability můžeme použít také při sledování efektivnosti využívání pracovních sil formou rentability mzdových nákladů vynaložených na výrobu (výkon).

$$R_m = \frac{HV}{MN}$$

- *Kde:*
- *HV = hospodářský výsledek*
- *MN = mzdové náklady.*

# Rentabilita

## Míra rentability mzdových nákladů

$$R_{m\%} = \frac{HV}{MN} \cdot 100$$

*Kde:*

- *HV = hospodářský výsledek*
- *MN = mzdové náklady.*

# Rentabilita

## Míra rentability výrobních fondů

Rovněž je možno využít ukazatele rentability ke sledování hospodaření s materiálem (zásobami) a investičním majetkem vypočtením míry rentability výrobních fondů

$$R_{vf} = \frac{HV}{\emptyset IM + \emptyset Z} \cdot 100$$

*Kde:*

- *HV = hospodářský výsledek*
- *$\emptyset IM$  = průměrná hodnota dlouhodobého majetku*
- *$\emptyset Z$  = průměrná hodnota zásob*
- Tento ukazatel ( $R_{vf}$ ) nám udává, kolik Kč zisku produkuje podnik za rok na každých 100 Kč průměrné roční hodnoty výrobních fondů (IM + zásoby).

# Rentabilita

## Účinnost výrobních činitelů

Místo tohoto ukazatele rentability výrobních fondů býval v lesním hospodářství uplatňován na základě charakteru lesní výroby (jejích zvláštností) specifický ukazatel – účinnost výrobních činitelů (ÚVČ).

$$\text{ÚVČ} = \frac{OV}{\emptyset IM + \emptyset Z + PS}$$

*Kde:*

- *OV - objem výkonů vlastními prostředky*
- *$\emptyset IM$  = průměrná hodnota dlouhodobého majetku*
- *$\emptyset Z$  = průměrná hodnota zásob*
- *OV - objem výkonů vlastními prostředky*
- *PS - sumární hodnota pracovních sil*